Проект

Төп гомуми белем бирү программалары буенча төп дәүләт имтиханы (ТДИ) рәвешендә дәүләт йомгаклау аттестациясе

ҖӘМГЫЯТЬ БЕЛЕМЕ буенча төп дәүләт имтиханы үткәрү өчен укучыларның әзерлеге дәрәҗәсенә таләпләр һәм эчтәлек элементлары кодификаторы

«ПЕДАГОГИК ҮЛЧӘНЕШЛӘР ФЕДЕРАЛЬ ИНСТИТУТЫ»
Федераль дәүләт бюджет фәнни учреждениесе
тарафыннан әзерләнде

ҖӘМГЫЯТЬ БЕЛЕМЕ буенча төп дәүләт имтиханы үткәрү өчен укучыларның әзерлеге дәрәҗәсенә таләпләр һәм эчтәлек элементлары кодификаторы

Җәмгыять белеме буенча төп дәүләт имтиханы үткәрү өчен укучыларның әзерлеге дәрәҗәсенә таләпләр һәм эчтәлек элементлары кодификаторы (алга таба – кодификатор) контроль үлчәү материалларының (алга таба – КҮМ) структурасын һәм эчтәлеген билгеләүче документларның берсе булып тора. Кодификатор чыгарылыш укучылары әзерлеге дәрәҗәсенә таләпләр һәм һәр объектка туры килүче мәгълүм коды булган тикшерелүче эчтәлек элементларының системага салынган исемлегеннән гыйбарәт.

Кодификатор Төп гомуми белем бирү дәүләт стандарты федераль компоненты базасында (Россия Федерациясе Мәгариф министрлыгының 2004 елның 5 мартындагы «Башлангыч гомуми, төп гомуми һәм урта (тулы) гомуми мәгариф дәүләт стандартлары федераль компонентын раслау турында» 1089 номерлы боерыгы) төзелде.

Кодификатор ике бүлектән тора:

– 1 бүлек. «ҖӘМГЫЯТЬ БЕЛЕМЕ буенча төп дәүләт имтиханында тикшерелүче эчтәлек элементлары исемлеге»;

© 2016 Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәте

– 2 бүлек. «ҖӘМГЫЯТЬ БЕЛЕМЕ буенча төп гомуми белем бирү гомуми белем программаларын үзләштергән укучыларның әзерлеге дәрәҗәсенә таләпләр исемлеге».

Кодификаторга стандартның «Төп белем бирү программалары эчтәлегенең мәҗбүри минимумы» бүлегендә курсив белән аерып куелган эчтәлек элементлары кертелмәгән: әлеге эчтәлек өйрәнелергә тиеш, ләкин стандартның «Чыгарылыш укучыларының әзерлек дәрәҗәсенә таләпләр» бүлегенә кертелмәгән, ягъни контроль объекты булып тормый. Шулай ук кодификаторга чыгарылыш укучылары әзерлеге дәрәҗәсенең дәүләт йомгаклау аттестациясе кысаларында аларга ирешүне тикшерү мөмкин булмаган таләпләре кертелмәгән.

1 бүлек. «ҖӘМГЫЯТЬ БЕЛЕМЕ буенча төп дәүләт имтиханында тикшерелүче эчтәлек элементлары исемлеге»

Җәмгыять белеме буенча ТДИда тикшерелүче эчтәлек элементлары исемлеге Җәмгыять белеме буенча төп гомуми белем бирү дәүләт стандартлары федераль компонентының «Төп мәгариф программалары мәҗбүри эчтәлеге минимумы» бүлеге нигезендә төзелде.

Таблицаның беренче һәм икенче баганаларында уку курсы бүленгән эчтәлек блоклары һәм эчтәлек

© 2016 Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәте

элементлары бирелгән. Беренче баганада бүлек кодлары (эре эчтәлек блоклары) күрсәтелгән. Икенче баганада алар өчен тикшерү биремнәре әзерләнгән эчтәлек элементлары коды күрсәтелә.

Бү-лек коды	Кон-троль-дәге элемент коды	Имтихан эше биремнәре белән тикшерелүче эчтәлек элементлары
1		***Кеше һәм җәмгыять***
	1.1	Кешеләрнең тормыш эшчәнлеге буларак җәмгыять
	1.2.	Җәмгыять һәм табигатьнең үзара йогынтысы
	1.3	Җәмгыять тормышының төп өлкәләре, аларның бәйләнешы
	1.4	Кешенең биологик һәм социаль асылы
	1.5	Шәхес. Яшүсмерлек чоры үзенчәлекләре
	1.6	Кеше эшчәнлеге һәм аның төп формалары (хезмәт, уен, уку)
	1.7	Кеше һәм аның якындагы әйләнә-тирәсе. Шәхесара мөнәсәбәтләр. Аралашу
	1.8	Шәхесара каршылыклар, аларның конструктив чишелеше

© 2016 Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәте

2		***Рухи мәдәният өлкәсе***
	2.1	Рухи мәдәният өлкәсе һәм аның үзенчәлекләре
	2.2	Заманча җәмгыять тормышында фән
	2.3	Мәгълүмати җәмгыять шартларында мәгариф һәм аның әһәмияте. Россия Федерациясендә гомуми һәм һөнәри белем алу мөмкинлеге
	2.4	Дин, дини оешмалар һәм берләшмәләр, заманча җәмгыятьтә аларның роле. Вөҗдан иреге
	2.5	Әхлак. Гуманлылык. Ватанпәрвәрлек, гражданлык
3		***Икътисад***
	3.1	Икътисад, аның җәмгыять тормышында роле
	3.2	Товарлар һәм хезмәт күрсәтүләр, ресурслар һәм ихтыяҗлар, ресурсларның чикләнгән булуы
	3.3	Икътисадый системалар һәм милек
	3.4	Җитештерү, хезмәт җитештерүчәнлеге. Хезмәт бүленеше һәм специализация
	3.5	Алмашу, сәүдә

© 2016 Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәте

	3.6	Базар һәм базар механизмы
	3.7	Эшкуарлык. Кече эшкуарлык һәм фермерлык хуҗалыгы
	3.8	Акчалар
	3.9	Хезмәт хакы һәм эшкә стимуллаштыру
	3.10	Керемнәрнең тигез булмавы һәм социаль ярдәм күрсәтүнең икътисадый чаралары
	3.11	Граждан тарафыннан түләнүче салымнар
	3.12	Дәүләтнең икътисадый максатлары һәм функцияләре
4		***Социаль өлкә***
	4.1	Җәмгыятьнең социаль структурасы
	4.2	Кечкенә төркем буларак гаилә. Буыннар арасында мөнәсәбәт
	4.3	Яшүсмерлек чорында социаль рольләрнең күптөрлелеге
	4.4	Социаль кыйммәтләр һәм нормалар
	4.5	Үз-үзеңне тотышта тайпылышлар. Наркомания һәм алкоголизмның кеше һәм җәмгыять өчен куркынычы. Сәламәт яшәү рәвешенең социаль әһәмияте
	4.6	Социаль каршылыклар һәм аларны чишү юллары
	4.7	Милләтара мөнәсәбәтләр

© 2016 Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәте

5		***Сәясәт һәм социаль идарә өлкәсе***
	5.1	Хакимият. Җәмгыять тормышында сәясәтнең роле
	5.2	Дәүләт төшенчәсе һәм аның билгеләре
	5.3	Хакимият бүленеше
	5.4	Дәүләт формалары
	5.5	Сәяси режим. Демократия
	5.6	Җирле үзидарә
	5.7	Гражданнарның сәяси тормышка катнашуы
	5.8	Сайлаулар, референдум
	5.9	Сәяси партияләр һәм хәрәкәтләр, аларның җәмгыять тормышында роле
	5.10	Граждан җәмгыяте һәм хокукый дәүләт
6		***Хокук***
	6.1	Хокук, аның җәмгыять һәм дәүләт тормышында роле
	6.2	Хокук нормасы. Норматив хокукый акт
	6.3	Хокукый мөнәсәбәтләр төшенчәсе
	6.4	Хокук бозуларның төрләре һәм билгеләре. Юридик җаваплылык төшенчәсе һәм төрләре
	6.5	Россия Федерациясе Конституциясе.

© 2016 Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәте

		Россия Федерациясенең конституциячел строе нигезләре
	6.6	Россия Федерациясенең федератив корылышы
	6.7	Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнары
	6.8	Хокук саклау органнары. Суд системасы. Дәүләт хакимияте органнары һәм гражданның үзара йогынтысы
	6.9	Хокуклар, ирек һәм бурычлар төшенчәләре. Россия Федерациясендә кеше һәм граждан хокукы һәм ирege, аларның гарантияләре. Гражданның конституциячел бурычлары
	6.10	Бала хокуклары һәм аларны яклау. Балигъ булмаганнарның хокукый статусы үзенчәлекләре
	6.11	Кеше һәм гражданның хокукларын һәм ирекләрен яклау һәм тормышка ашыру механизмнары
	6.12	Кораллы конфликтлар корбаннарын халыкара-хокукый яклау
	6.13	Гражданлык хокукый мөнәсәбәтләре. Милек хокукы. Кулланучылар хокукы
	6.14	Гаиләдә хокукый мөнәсәбәтләр. Ата-

© 2016 Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәте

		аналар һәм балаларның хокуклары һәм бурычлары
	6.15	Хезмәткә хокук һәм хезмәттә хокукый мөнәсәбәтләр. Балигъ булмаганнарны эшкә урнаштыру
	6.16	Административ хокукый мөнәсәбәтләр, хокук бозулар һәм җәзага тарту
	6.17	Җинаятькә каршы көрәш хокукы төп төшенчәләре һәм институтлары. Балигъ булмаганнарны җинаять җаваплылыгына тарту

2 бүлек. ҖӘМГЫЯТЬ БЕЛЕМЕ буенча төп гомуми белем бирү гомуми белем программаларын үзләштергән укучыларның әзерлеге дәрәҗәсенә таләпләр исемлеге

Чыгарылыш укучылары әзерлеге дәрәҗәсенә таләпләр исемлеге Төп гомуми белем бирү дәүләт стандарты федераль компонентының «Чыгарылыш укучылары әзерлеге дәрәҗәсенә таләпләр» бүлеге нигезендә төзелде. Таблицаның беренче баганасында таләпләр коды бирелгән; икенчесендә – ирешелүге чыгарылыш укучыларының ТДИ барышында тикшерелүче әзерлеге дәрәҗәсенә таләпләр.

© 2016 Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәте

Җәмгыять белеме. 9 сыйныф

Тикшерелүче таләпләр коды	**Чыгарылыш укучылары әзерлеге дәрәҗәсенә таләпләр**
Белергә (аңларга):	
1.1	кешенең социаль билгеләре, аның башка кешеләр белән үзара йогынтысы
1.2	җәмгыятьнең кешеләрнең гомуми эшчәнлеге формасы буларак асылы
1.3	җәмгыять тормышының төп өлкәләренә хас билгеләр һәм үзенчәлекләр
1.4	иҗтимагый мөнәсәбәтләрне җайга салучы социаль нормалар эчтәлеге һәм әһәмияте
	Белергә:
2.1	аларның иң әһәмиятле билгеләрен аерып, төп социаль объектларны; социаль-эшлекле зат буларак кешене; төп социаль чынбарлыкны ***сурәтләргә***
2.2	социаль объектларны, җәмгыять турында фикерләүләрне ***чагыштырырга***; аларның охшашлыкларын һәм аерымлыкларын ачыкларга
2.3	өйрәнелгән социаль объектларның (җәмгыять һәм табигатьнең, кеше белән җәмгыятьнең, иҗтимагый тормыш өлкәләренең, граждан һәм дәүләтнең үзара

© 2016 Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәте

Җәмгыять белеме. 9 сыйныф

	эшчәнлеген дә кертеп) үзара хезмәттәшлеген ***аңлатырга***
2.4	Билгеле бер типтагы социаль объектларга, социаль мөнәсәбәтләргә; социаль нормалар ярдәмендә җайга салынучы вакыйгаларга; төрле өлкәләрдәге кеше эшчәнлегенә ***мисаллар китерергә***
2.5	Кешенең үз-үзен тотышын социаль нормалардан, икътисадый рациональлектән чыгып ***бәяләргә***
2.6	Өйрәнелгән материаллар нигезендә кеше эшчәнлегенең төрле өлкәләренә караган типик вакыйгаларны чагылдыручы теоретик һәм гамәли биремнәрне ***үтәргә***
2.7	Бирелгән тема буенча төрле чыганаклардан (ММЧ материаллары, дәреслекләрдән һәм башка яраклаштырылган чыганаклардан) социаль мәгълүмат ***эзләүне тормышка ашырырга***

© 2016 Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәте

© 2016 Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән өлкәсендә күзәтчелек буенча федераль хезмәте